

Wat betekent het voor mij als ik zeg ‘Ik ben christelijk gelovig’?

Ik vat het antwoord op deze vraag samen in drie woorden: Verbondenheid, zin/betekenis en menselijkheid.

VERBONDENHEID

Voor mij betekent christen zijn dat ik **verbonden ben met een wereldwijde groep van mensen die leven vanuit eenzelfde verhaal**; het verhaal van Jezus. Deze groep van mensen waarmee ik me verbonden voel betreft niet alleen de actueel levende christenen, maar ook alle christen gelovigen die ooit hebben geleefd de voorbije 2000 jaar en die er ooit zullen zijn. Ik maak dus deel uit van een gemeenschap, dat wil zeggen, **ik ben niet alleen**.

Voorbeeld: Dat gemeenschapsgevoel beleef ik telkens weer heel sterk als ik tijdens de vakantie voor enkele dagen in de **cisterciënzersabdij** van Saint-Honorat (Zuid-Frankrijk) verblijf waar de **stilteregel** geldt.

- Ik ben daar alleen, maar ik voel me opgenomen in een **groep van gelijkgezinden** die ik van haar noch pluim ken, maar waarvan ik vermoed dat ze door hetzelfde verhaal worden geïnspireerd.
- Het gevoel van gemeenschap en verbinding over de tijd heen wordt heel treffend opgeroepen wanneer tijdens de **getijdengebeden** de naam van een monnik in herinnering wordt gebracht die vaak eeuwen geleden op die dag in deze abdij is gestorven.

Het behoren tot zo'n groep van gelijkgezinden geeft een gevoel van **identiteit, stabiliteit, basisvertrouwen en basiszekerheid**. Ik loop niet zomaar op mijn eentje rond op deze aarde, maar ik voel mij opgenomen in **een brede en veilige bedding**. Het doet me ook beter begrijpen wie ik ben. Om te weten wie je bent, moet je **niet altijd eerst naar jezelf kijken**, maar moet je ook kijken naar de mensen waarmee je omgaat, de groepen waartoe je behoort: je familie, je vrienden, je collega's, enzovoort.

Voorbeeld: Concreet betekent dit dat ik vanaf mijn jeugd deel uitmaak van **gemeenschappen waar ik christelijk gelovigen tegenkom**. In de eerste plaats het gezin en de familie waarin ik ben geboren en opgegroeid, de Chirobeweging van Noorderwijk, de basisschool van Noorderwijk en het Sint-Jozefscollege van Herentals, de universiteit van Leuven, mijn vrienden, en op wereldniveau de Pauselijke Academie voor het Leven waarin Paus Franciscus mij in 2021 heeft opgenomen. **Niet ik, maar al deze gemeenschappen hebben mij gemaakt tot wie ik nu ben**. De plaatsen die bij mij een gevoel van vertrouwdheid, ja zelfs een thuisgevoel oproepen, zijn dan ook: **Noorderwijk, Herentals, Leuven, en Rome**. Dit zijn mijn thuisplaatsen.

ZIN EN BETEKENIS

De gemeenschappen van mensen die ik hierboven heb vermeld, zijn in feite **verhaalgemeenschappen**. Wat ons over tijd en ruimte verbindt zijn de verhalen van Jezus zoals die tot ons zijn gekomen via de traditie, onze opvoeding, onze opleiding en ons leven.

Dat zijn de verhalen van de schepping van hemel en aarde, de geboorte, de dood, en de verrijzenis van Jezus, de Barmhartige Samaritaan, de Verloren Zoon, de Emmausgangers, ... Dit zijn de verhalen die ik tijdens mijn jeugd heb leren kennen en die mij heel mijn leven vergezellen; verhalen die een thuisgevoel creëren. Verhalen ook die mij een sleutel geven om dagelijkse menselijke gebeurtenissen te herkennen en te interpreteren. Vb. iemand opnieuw kansen geven (cfr. Verloren zoon), iemand in zijn lijden echt zien staan en er niet omheen praten (cfr. Barmhartige Samaritaan).

Deze verhalen vertellen mij wie ik ben als mens: **een kwetsbare mede-mens die op zoek gaat naar zin en betekenis**. En deze verhalen geven mij ook inspiratie om die zin en betekenis gaandeweg te ontdekken. Ze helpen mij om positieve en negatieve ervaringen die ik in mijn leven opdoe, te verstaan. Laat mij dat verduidelijken aan de hand van het voorbeeld van het omgaan met talenten en beperkingen.

Voorbeeld: De ervaring dat ik talenten hebt gekregen waarmee ik mooie en goede dingen kan doen, heeft mij gestimuleerd om via discipline, werkkraft en doorzettingsvermogen het beste uit mezelf naar boven te halen, niet alleen ten voordele van mezelf, maar ook ten voordele van anderen. Dit is een opvoedingsaspect dat ik zeer sterk in het Sint-Jozefscollege heb gevoeld, uitgedrukt in de Oud Nederlandse uitspraak: *'Ich Poghe om 't Hoghe'*; ik probeer het beste, het hoogste te bereiken. Dit klinkt misschien elitair als opvoedingsvisie, maar het heeft mij wel gestimuleerd om niet bij de pakken te blijven zitten en er het beste van te maken met de mogelijkheden (vb. doorzettingsvermogen, verstandelijke vermogens, hard werken) die ik gekregen heb. Dat is doorheen de jaren een belangrijke drijfveer geweest in mijn professionele leven. Een soort van sterk **arbeidsethos** dat ik binnen de universiteit dan ook ten volle heb kunnen ontplooiën. Dit is zeker **niet allemaal mijn eigen verdienste**, maar hangt van veel **toevalligheden** af, en ook van kansen die anderen mij hebben gegeven. **Waarschijnlijk komt de roeping van mijn leven erop neer je best te doen op de plaats waar ik deels toevallig terecht bent gekomen.**

Toch is de plaats waar je in het leven terecht komt ook **niet helemaal toevallig**. Je maakt zelf keuzes, en die keuzes kunnen soms heel persoonlijk zijn. (Cfr. Onderscheiding maken volgens de Jezuïeten) Mijn keuze om op 18-jarige leeftijd godsdienstwetenschappen te studeren en niet voor burgerlijke ingenieur of handelsingenieur (wat de meest logische keuze zou zijn geweest) te kiezen, is uiteindelijk een moedige keuze geweest die me in staat heeft gesteld te doen wat ik nu doe. En daar ben ik nog steeds en gelukkig om.

Voorbeeld: Maar er is ook de ervaring van het omgekeerde: **de ervaring dat ik beperkt ben en bepaalde talenten en capaciteiten niet bezit**. Ik ben bijvoorbeeld geen geboren leider hoewel ik in mijn job wel leiding moet geven aan 30 mensen. Ik ben ook niet sociaal of communicatief sterk begaafd. Hoewel ik me uitgedaagd voel om hier iets aan te doen, moet ik me niet schuldig voelen over wat ik niet goed kan. Als christen gelovige moet ik geen supermens zijn. Integendeel, het christelijk geloof is zeer zalvend en troostend voor wie zijn doel niet of niet helemaal bereikt. Dit betekent ook dat ik doorheen de jaren een **afkeer van perfectionisme** heb ontwikkeld. Ik zie dat medewerkers met perfectionistische neigingen de meeste moeite hebben om hun doel te bereiken. Perfectionisme is geen positieve menselijke karakteristiek.

Integendeel, het haalt mensen neer en zadelt hen met schuldgevoelens op. **Ons best doen is onze opdracht en dat is al meer dan genoeg.**

Een andere zinverlenende component van ons christelijk geloof is de ervaring dat bij **tegenslag uiteindelijk alles goed komt**. En dat het ook niet alleen van mij afhangt dat het is misgelopen. Dus een soort relativerend gevoel van vertrouwen, van hoop ondanks alles, uitgedrukt in de *'En toch ...'* **ervaring** (cfr. titel van collegeblad). Het bestaan van het hogere relateert het aardse en het menselijke. En dat is een heel rustgevende gedachte, waarmee ik mezelf soms troost.

Kortom, ik zie het christelijk geloof als een **levensondersteunende kracht** voor alle seizoenen van het leven:

Voorbeeld: Het biedt **troost in tijden van verdriet en ontredning**. Bijvoorbeeld bij overlijden van een dierbare. Hier kom ik bij het gevoelige thema van het **verrijzenisgeloof**: de dood is niet het einde. Ook al kan ik dat niet verklaren of begrijpen. Ik wil dat wel geloven. Ook niet gelovige mensen drukken immers de wens uit om herenigd te worden. 'Tot ziens' is een uitdrukking die je niet alleen tijdens kerkelijke uitvaarten hoort, maar ook in seculiere afscheidsvieringen. Voor deze mensen is dit geen geloofspunt, maar een menselijke hoop. Voor mij als christen is de stap van hoop naar geloof in eeuwig leven niet irrationeel, het ligt in elkaars verlengde. Hoewel deze overgave in het geloof voor mij niet irrationeel is, is ze ook niet rationeel; ik kan uiteraard niets bewijzen. Vandaar dat een geloofsact bij mij altijd gepaard gaat met onzekerheid en twijfel. Maar maakt juist dat het geloof niet menselijk?

Een bijzonder kenmerk dat ik waardeer in het christelijk geloof zijn de **rituelen**, zoals bijvoorbeeld bij overlijden). Deze beantwoorden volgens mij aan een fundamentele menselijke basisbehoefte om enerzijds verbinding te maken met het onzegbare, het onraakbare, het hogere, en anderzijds verbinding te maken met alle gelovige medemensen waar ook ter wereld die ooit gestorven zijn. Eeuwenoude teksten en rituelen drukken onze gevoelens uit die in feite dezelfde gevoelens zijn die miljoenen mensen vóór ons hebben beleefd. Deze rituelen zijn de veruitwendiging van algemeen menselijke gevoelens. Dus we moeten het allemaal niet zelf uitvinden. Een **christelijke uitvaart** is voor mij het **dankbaar neerleggen van een mensenleven in de geborgenheid van de aarde met de hoop op nieuw leven**. Het is jammer dat er op dit vlak een **breuk is ontstaan tussen het christelijk geloof en haar eeuwenoude traditie en de hedendaagse cultuur**.

MENSELIJKHEID

Een derde element dat voor mij goed uitdrukt wat het betekent om christelijk gelovig te zijn is het streven naar **steeds meer menselijkheid**. Als christen geloof ik dat God mens is geworden in Jezus Christus. Hij is in alles aan ons gelijk geworden. En hij heeft zelfs aanvaard om op de meest vernederende wijze dood te gaan, namelijk via de dood aan het kruis. Het kruis, wat in feite een foltertuig was, is zelfs het symbool geworden van het christelijk geloof.

Voorbeeld: Onlangs vertelde mij een **jonge collega** over zijn **'her-ontdekking' van het christendom als humaniserende godsdienst**. Hoewel hij christelijk was

opgevoed, ontdekte hij nu pas hoe **radicaal en revolutionair** het leven en de dood van Jezus Christus 2000 jaar geleden moet geweest zijn. Voor het eerst in de geschiedenis sprak Jezus over een God die naar mensen toekomt als mens en die zich laat kennen in mensen: *“Wat je aan de minsten van mijn broeders doet, heb je aan mij gedaan”*, klinkt het in Mattheus 25. Geen God die hoogverheven op een troon zit en allerlei offers van mensen vraagt. Dit betekende een complete breuk met de Griekse en Romeinse goden uit Jezus’ tijd. Mijn collega beklagde er zich over dat deze authentieke boodschap van Jezus onbekend is onder zijn leeftijdsgenoten en dat de sloganeske opvattingen over het christendom onkritisch worden aanvaard. Wel maakte hij hierbij de kritische bemerking dat de kerk ook niet altijd helpend is geweest om de authentieke boodschap van het evangelie uit te dragen.

Waarom het christelijk geloof ons aanzet is niet om de hele dag tot God te bidden (hoewel we zeker mensen nodig hebben die dat doen), maar om de **wereld waarin we leven menselijker, humaner te maken**. Hier kan een verbinding gemaakt worden met de **hedendaagse roep naar meer menselijkheid, en omgekeerd, de roep om de ontmenselijking in onze wereld tegen te gaan**.

Voorbeeld: Ik zie tendensen van ontmenselijking in gewone dagelijkse dingen, zoals bijvoorbeeld in de **wachtzaal van de huisarts**: Vroeger werden mensen begroet bij het binnenkomen. Er was ook steeds een beperkte communicatie die verbinding creëerde. Vandaag is groeten bij het binnenkomen in de wachtzaal totaal uit den boze aangezien iedereen gefocust is op zijn smartphone. Een groet zou zelfs niet worden opgemerkt, laat staan worden beantwoord. Er is totaal geen communicatie meer en dus ook geen verbinding. Mensen zitten als individuen in afzondering naast elkaar. Een Nederlandse collega Annelies van Heijst schreef jaren geleden het boek **‘Iemand zien staan’**. Zij beschrijft daarin dat het gevoel hebben dat je **gezien en gehoord wordt geen luxe is, maar een fundamentele menselijke behoefte** die vandaag de dag almaar minder wordt vervuld. Dit is een duidelijk teken van ontmenselijking. Hier ligt een concrete opdracht voor christengelovigen om opnieuw verbinding te maken met medemensen.

Het christelijk geloof is bij uitstek de **religie van de humanisering**. Denk aan de **inzet en de impact van christelijk gelovige mensen en organisaties in de gezondheidszorg en het onderwijs**.

Voorbeeld: Paus Franciscus bezoekt in september de **KU Leuven** n.a.v. 600 jaar. De Faculteit Theologie is pas 5 jaar na de stichting van de universiteit opgericht. De Faculteit Geneeskunde die wel bestond bij de oprichting van de universiteit, is dus ouder dan de Faculteit Theologie. Dit illustreert opnieuw hoe belangrijk concrete humanisering (vb. ziekenzorg) is voor de christelijke traditie.

Hoe probeer ik die zoektocht naar meer menselijkheid in mijn dagelijks leven gestalte te geven? Ik probeer mij in te zetten voor meer **humanisering in de gezondheidszorg via de bio-ethiek**. De centrale vraag is hier: Hoe kunnen wij het menselijke bevorderen in de hoogtechnologische omgeving van de hedendaagse gezondheidszorg? **Hoe kunnen we de medische en technologische vooruitgang aanwenden ter bevordering van de menselijke persoon, en de ontmenselijkende effecten ervan vermijden?**

Voorbeeld: Artificiële Intelligentie: **hoe kan AI het leven van mensen kwaliteitsvoller maken, niet alleen in het rijke Westen, maar voor iedereen ter wereld die er nood aan heeft, dus ook voor de mensen uit het Zuiden?** Robots zullen een belangrijke rol gaan spelen in de gezondheidszorg en de ouderenzorg van de toekomst. Maar hoe kunnen we die robots inzetten op een manier dat de zorg beter wordt voor de patiënt of de oudere?

Hier raak ik aan een bijzonder aandachtspunt van het christelijk geloof: **de voorkeursoptie voor de meest kwetsbaren.** De ouderen en de mensen aan het levenseinde zijn daar treffende voorbeelden van. En dat zijn precies de twee groepen (ouderenzorg en levenseindezorg) waarop ik mij in mijn onderzoek en onderwijs focus.

Voorbeeld: Een **concreet engagement** waarvoor ik mij in dit verband inzet is de oprichting van een **Expertisecentrum voor Palliatieve Zorg aan de KU Leuven/UZ Leuven** en alle eraan verbonden hogescholen. Dit vraagt veel extra werk (vb. zoeken van financiering) maar ik hoop hiermee de menselijke aanpak in de zorg voor mensen met een levensbedreigende aandoening en hun naasten te versterken. Toegankelijke en kwalitatieve palliatieve zorg is nog steeds niet gegarandeerd in Vlaanderen. Daar wil ik mij voor inzetten.

Ik eindig met de laatste vraag: Waar worstel ik mee? Die voorkeursoptie voor de meest kwetsbaren maakt dat het **christelijk geloof ons ook vaak een ongemakkelijk gevoel geeft.** Ik vind bijvoorbeeld het **vluchtelingenvraagstuk** heel confronterend. Als je de bijbel erop naleest moet je voor vluchtelingen als het ware de rode loper uitrollen. De realiteit is er echter een van verstoting, discriminatie en misbruik. De vraag die mij bezighoudt is dan: Hoe kunnen wij **het ideaal van de gastvrije ontvangst verzoenen met wat haalbaar is in onze westerse samenleving?** Dit is een concreet voorbeeld van hoe het christelijk geloof functioneert als een 'steentje in de schoen' dat ons permanent een ongemakkelijk gevoel geeft. We mogen nooit zelfgenoegzaam achteroverleunen als het over het vluchtelingenvraagstuk of de armoedeproblematiek gaat. Ook al kunnen wij dit niet alleen oplossen, we mogen nooit de vlucht nemen in eenvoudige standpunten. Deze problemen zijn complex, en zullen nooit door eenvoudige oplossingen verdwijnen. Alleen een houding van bescheidenheid en het oncomfortabele besef dat het niet goed is en dat we dus moeten blijven zoeken hoe het beter kan, zijn hier op hun plaats.

Chris Gastmans

16 juli 2024